

09.10.2007

Teabelehe *Vormsi Sõnumid* eesmärgiks on anda informatsiooni saareelu puudutavatel teemadel, käsitleda saare probleeme ning arendust.

Käesolevas numbris

Vormsi valla arendusest—kas me ikka teame, mis me tahame ? 2

Metsast—seekord arvudes 4

Meenutades suve ja veelaagrit 5

4. oktoober oli loomakaitsepäev 6

Õnnitleme !

19. septembril sündis Maris ja Kaido Jõgeva peres poeg **Kaspar Juhan**.

Aasta õpetajana avaldati tunnustust Vormsi Lasteaed– Põhikooli õpetajale **Kadi Põdersalule**.

Soovime edukat ja meeldejäavat kooliaega !

Oma kooliteed Vormsi Lasteaed— Põhikoolis alustasid **Kerli Kisler** ja **Annika Põder**.

Eelmise aasta lõpetajad jätkavad kõik oma õpinguid gümnaasiumis:

Siim Grundsten ja **Tõnu Torn** - Haapsalu Gümnaasium

Kadri Sukko - Tallinna Pelgulinna Gümnaasium

Oliver Siilbek - Tartu Forseliuse Gümnaasium

Rasmus Leht - Keila Gümnaasium

Soovime jõudu, jaksu ja edu !

Alates septembrist töötab Vormsi Lasteaed—Põhikoolis uus **õpetaja Ülle Kuuskla**, kes tuli meie kooli Valgast. Pärit on ta Haapsalust. Ülle annab järgmisi õppeaineid: ajalugu, ühiskonnaõpetus, inglise keel, tüdrukute keheline kasvatus, eesti keel 3. ja 4. klassis.

Alates 21. augustist töötab Vormsi valla **sotsiaal- ja haridusspetsialistina Riima Koch**. Riima õpib Tallinna Pedagoogilises Seminaris sotsiaaltöö erialal.

Selle aasta kevadest on Vormsi vallal uus **raamatupidaja Urve Jundas**. Valla raamatupidamine on vallavanema sõnul korrastatud, regulaarselt esitatakse eelarve täitmise aruandeid.

Valla elu edendamiseks mitme kandi pealt

Selle aasta talvel sai arutelu Vormsi saare arenduse teemal uue hoo sisse - ettevõtjatepoolisel algatusel, sest *koostöö puudub, ettevõtlikus piiratud, lapsi sünnib vähem ja neid kasvatatakse mujal*. Läänemaa Arenduskeskuse juhtimisel toimus mitu koosistumist, mille ühisnimetuseks oli **ettevõtjate ümarlaud**. Jaanuaris arutleti **Läänemaa Arenduskeskuse juhi Neeme Suure** juhtimisel Vormsi ettevõtjate probleemide ja vajaduste üle. Probleeme nähti paljus: *metsa ei saa välja vedada; maa rootslaste käes; metssead rikuvad põllud; põllud võsast; noored lähevad ära, sest mujal lihtsam teenida; rannad korrast ära; praam sõidab mandriinimest arvestavalt; kala pole; korrakaitse puudu; Natura takistab*.

Nagu ikka on inimeste arvamused erinevad. Näiteks ettevõtjate soov: *mitte soodustada suvilate ehitamist leidis kohe vastuseisu – kuidas saare ettevõtja ei saa kasu? mina ehitam ja müün*. Ka valla arengukavas oleva ja valimiseelse lubadusena kirjapandud spordisaali ehituse suhtes kõlasid erinevad arvamused - kes seda jõuab ülal pidada?

Meelde on jäänud ka üks vägagi kummline kõlanud etteheide: *meil tehti ka mittetulusühing, aga meid (loe: ettevõtjat) see ei aita*.

Veebruaris käis oma kogemusi jagamas **Noarootsi vallavanem Ülo Kalm**. Seal vallas kehtestatakse teemaplaneeringuid; tehakse talgutööd, külvandajad käivad kord aastas koos, Noarootsi kodukandiühing on partneriks; Noarootsi Günmaasium on tugev; vallas 10-15 inimest tegeleb põllumajandusega (3 suurt talu), vald aitab vahendada põllumaade kasutust. Ja peamine - pered tulevad tagasi. Ülo Kalm põhjendas edu sellega: **Kui ühendame jõud, on kasu ja rõõmu kõigile. ... Noarootsis on vedanud inimestega**. Peab olema üks eestvedaja, kes meeskonna kokku paneb. ... Harja ajab punaseks, et kurdetakse ja kurdetakse; oodata, et keegi tuleb ja meie eest asja ära teeb – siis võibki ootama jääda.

15. augustil toimus Rumpo Mäe talus **Leader** programmi raames niinimetatud **Tuleviku töötuba Vormsi saarel**. Ürituse korraldas

Kodukant Läänemaa ning viis läbi **Maaelu Arengu Instituudi** töörühm. Kui riiklikul tasandil korraldatakse asju valdkondade kaupa, siis **Leader programmi** puhul on aluseks piirkonnakeskne lähenemine. Igale tegevusgrupile on planeeritud maaelu arengukava 2007 – 2013 elluviimiseks aastas 8,16 miljonit krooni. Raha eraldamise aluseks on piirkonna arengustrateegia. Ühe investeringuprojekti toetussummaks arvestatakse kuni 312 932 krooni (90 % või infrastruktuuriprojekti puhul 50 % maksumusest).

Arutlusel olid esindatud ettevõtjad, valla ja mittetulusühingute esindajad, vormsilased. Töö toimus rühmades. Alljärgnevalt on toodud mõtted, mis töötoas kirja said pandud ja elavat arutelu või ühist meelt leidsid. Olgu need siis edasimõtlemiseks või valla ametnikele arvestamiseks. Alustuseks kaardistati Vormsi lahendamist vajavad probleemid varemvalitud Kodukant Läänemaa piirkonna strateegia teemade kaupa:

elukeskkonna parandamine: ühendus mandriga maanteepikendus, veetransport; turvaline elukeskkond (korrakaitse, päästeteenistus, esmaabi, erakorraline ja kaasaegne arstiabi, medpunkt); rahvastiku suurenemine, püsielanike toetamine, saare säilitamine alalise elupaigana, elamumajandus; sadamakohtade väljaehitamine nii saarel kui mandril; väikeettevõtlike toetamine; sportimis- ja treeningtegevus, jalgrattateed; külaseltside koostöö, seltsitegevuse arendamine; alternatiivturism (raviturism, taastusravi); Vene kiriku pargi taastamine; kooli parem varustamine vahenditega mõne aine süvaõppeks ja huviringide tegevuseks (mereklass !). Eriti tore, et viimane idee tuli osalenud noortelt endilt.

loodus- ja kultuuriressursside parem kasutamine: looduse kaitse läbi inimese kaitse; reoveeprobleemi lahendamine külades; Vormsi omapära kujundamine ja turundamine; rannarootslastega sidemete tugevdamine; metsa säilitamine; juurdepääs randa säilitada; vanade sadamakohtade taastamine, supluskohtade väljaarendamine; traditsioonilise tegevuse säilitamine; loodusliku mitmekesisuse säilitamine; kalade kudealade taastamine

Edasi läks mõttetöö pingsamaks. Tuli

valida huvipakkuvad või perspektiivikamad probleemid/vajadused/seni rakendamata ideed. Iga idee puhul sõnastati soovitud olukord, vajalikud tegevused selle saavutamiseks; arutleti selle üle, mis takistab või soodustab elluviimist ning lõpuks mõeldi ka elluviijate ja rahastusallikate peale. Kuigi iga töörühma tulemus oli erinev, ühine kokkuvõtte (vt. tabel lk.3). Ideed ei ole siin esitatud olulisuse järjekorras ning lähtunud on soovitud olukorrast ja probleemid väljakirjutamata jäetud.

Lisaks tabelis toodule peeti lahendamist vajavaks ka *elukestva õppimise võimaluste puudumist*. Probleemi nähti selles, et *ettevõtjaid ei arvestata, suvesaarlased on vallavalitsuses ja volikogus*. Rõhutati, et *puudub ühine nägemus looduskaitse, elanikkonna ja ettevõtlike koostööteemadest!* Ei puudunud ka vastakad arvamused: *Vormsi loodus ehitatakse suvilaid täis ning loodus ja jahimaad kaovad* leidis kohe vastulause—*suvilaomanik liigub omal maal, turist võõral ja suvilaomanik niidab vähemalt oma suvila ümber muru ära*. Või teine näide: *suvilaomanik tahab vaikust... samas öeldakse, et vaikus tähendab vaesust*. Jah, aga kas me mõtleme ikka vaikuse all üht ja sama asja?

Tegijatena nähti paljudes asjades omavalitsust, teatud asjades peab kindlasti riik taga olema ja ise saab ikka ka mõndagigi ära teha - seltside esindajad, sádeinimesed, huvitatud, vabatahtlikud. Jaanuaris 2008 peaks valmima dokument, mis suunatakse edasisele arutelule. Piirkonna arengustrateegia peaks valmima järgmise aasta märtsis – aprillis.

6. septembril toimus järjekordne kokkusaamine – **Vormsi valla arengukava 2001-2010** avalik arutelu. Juba rohkem kui aasta on tegeletud uue tegevuskava koostamisega aastateks 2007-2010. Avaldati arvamust, et arengukava on küll hea, aga see ei toimi. Tehti konkreetseid ettepanekud:

- maakonnakeskusega ühendatud Vormsi; arengukavas peab rõhutama mandriga ühenduse parandamise tähtsust; (järg lk. 3)

Soovitud olukord	Vajalikud tegevused	Takistab/ S: soodustab
Toimiv tõhus koostöö huvigruppide vahel, tugev kogukond; koostöövõrgustiku olemasolu; ühistegevus	ühised arutelud, ettevõtmised; poolete seisukohtade kuulamine; koostöövõrgustiku kujunemine; külakeskuste arendamine	külaseltside puudumine; tahte puudumine; vähe inimesi ja raha
Ettevõtluskeskkond on hea, tagatud konkurentsivõime võrreldes mandriga, ettevõtjad leidnud oma toote	tunnustame ettevõtjat, toetame, pakume võimalusi ja motiveerime; taotleme riigilt abi Vormsi projektide omaosaluse katmiseks	riigi regionaalpoliitika puudumine ja ettevõtlike inimeste vähesus; S: saarelisus, ressursside olemasolu
Sujuv ühendus mandriga, maanteepikendus, on valikuvõimalus; jalakäijatega arvestav bussiliiklus saarel ning Haapsalu – Rohuküla vahel	selgitustöö, läbirääkimised	mõjuvõimu ja otsustajate toetuse puudumine, probleemne korraldus; S: lühike vahemaa, püsielanikkond
EV seadustega tagatud turvalisus (korrakaitse, päästeteenistus ja arstiabi)	politsei/ abipolitseinikud rakendada, naabrivalve organiseerimine; inimeste mõtelaadi muutmine	raha / vahendite puudus; inimressursi puudus
Vaba aja sisustamise ja huvitegevuse võimalused: spordirajatised, käsitöökoda	projektide tegemine; spordisaali ja kästöökoja ehitus	raha ja eestvedaja puudumine; teised prioriteedid; S: huviliste olemasolu
Terve, looduslik elukeskkond	vajalikud uuringud; koostöö looduskaitsekeskuse ja keskkonnateenistusega; kaitsekorralduskava uuendamine	keerulised omandisuhted; koostöö puudumine; nõrk järelevalve ja vähene informeeritus
Kohalik elanikkond enamuses; peremees – otsustaja; saar reaalne elu- ja töökoht (mitte suviutukoht)	elamumajanduse suurendamine; töökoohtade loomine; massilise suvilaehituse piiramine, kontroll	töö ja elukohtade vähesus; riik ei arvesta väikesaarte eripäraga
Püsielanikkond elujõuline ja kasvab pidevalt	loome soodsad elamis- ja töötingimused, võimalused kodu luua	elukeskkond ei ole konkurentsivõimeline; S: saare eripära, puhas loodus,
Erinevatel huvigruppidel ühtne nägemus saare tulevikust	korraldatakse arutelusid, väljasõite, ühisüritusi, talguid, ühistest seisukohtadest tehakse ettepanekuid KOV-le; vaja seisukohtade ärakuulamist ja koostöövõrgu loomist.	vähene suhtlemine ja ühistegevus; S: soov elukeskkonda parandada
Kasutatavad sadamad ja rannateed	randumiskohtade väljaehitamine, teede remont	tööde mahukus, sadamateed läbi eramaa; S: vanade olemasolu
Rohkem merega seotud tegevusi: kalapüük, mereturism	koolitused, investeeringud	traditsioonide katkemine, oskuste puudumine
Vähenenud tuleht saarel	tuleohtlikud alad on hooldatud	palju erinevaid maaomanikke ja vööähene maakasutus

(algus lk. 2)

- teha sotsiaalmajanduslik uuring selle kohta, millised on meie võimalused, milliseid inimesi ja töökohti vaja;

- vald peab rohkem toetama teha tahtjat selles osas, et põllumaad oleksid sihtotstarbelises kasutuses ja hooldatud ;

- et Vormsi inimesele jääksid tema harrastused jaht ja kalapüük ja et ka heinamaad ei kaoks, tuleb tõsisemalt vaagida tehtavaid maa sihtotstarbe muutmise / mittemuutmise otsuseid ;

- nn. asendustalude / noortekülade teemaga tuleks tegeleda. Saarel on tööd küll;

Mitu ettepanekut, leidsid samas ka vastuseisu:

- et paremini toime tulla on vaja ettevõtjate koostööd leidis vastuargumendi koostööst abi ei ole, vaja on õppinud töötajat ja elamispiinda, laev ei võimalda suuremat käivet.

- kooli võiks tuua õpilasi juurde näit. sanatoorse kooli ja õpilaskodu loomisega. Aga see hirmutab: kuidas see meie lastele mõjub? Personali vaja ja tulevad ei tea millised? kogukond pole tugev ja me vajame ise abi.

Miks me peame end viletsateks ja miks me seda kogu aeg rõhutame ?

Sageli tekib küsimus – kas me ikka ise teame mis me tahame ?

Valla kodulehel www.vormsi.ee on arengukava eelnõuga võimalik tutvuda. Arengukava tuleb uuele

lugemisele oktoobrikuu volikogus. Tegelikult tuleks alustada uue koostamist ja seda juba pikema perspektiiviga.

Ja nüüd lõpetuseks ka konkreetsetest käegakatsutavatest asjadest ja valla tegemistest. Suvel lõpetati Solhemi maja juurdeehitus, kooli katlamajas on tehtud eeltööd akumulatsioonimahuti ühendamiseks; käimas on mänguväljaku paigaldamine, spordiplatsi rajamine. Hullo ajaloolise kauplusehoone remont käib: ehitab Vimberg Ehitus OÜ, lepingujärgselt peab ehitaja hoone üle andma detsembris. Fällarna tee on korda tehtud ja Borry tee remont käib. Rahataotlused on esitatud kiigeplatsi renoveerimiseks, koolimaja katuse remondiks ning prügi pressi ostuks.

Vormsi metsast—seekord rohkem arvudes

Ajaloolised fotod, kaardid, kirjad, dokumendid on alati omamoodi põnevad. Varasemad täpsemad andmed Vormsi metsade kohta on venekeelsed *Vormsi mõisa 1904. - 1914 a. metsamajandamise kava ning 1914. a Püha Olai kiriku metsa puiestiku plaan ja metsamajanduse kava*. Vormsi kauaaegne metsaülem **Juhan Ranne** tutvustas meile K. Popovi poolt tehtud Haapsalu metskonna **Vormsi metsandiku 1924. aasta metsakorralduse majanduskava**.

1924. a. metsakorraldus on tehtud 568 hektaril riigimaal. Riigimets koosneb 4 *iseäralisest tükist*, mille nimedeks on *Suurmets, Kirikumets ja Näsimets*. Kohalik turg, milleks on *Vormsi valla külad ja talud, ... nõuab peaaesjalikult järgmisi materjale: männa, kuuse ja lehtmetsa küttepuid, ... ehitusmaterjaliks palke ..., ka latte, teibaid ja hagu*. Kaugemad turud on Tallinn ja Haapsalu, *kuhu lähevad kuuse ja männa saepakud, ehituspalgid ning kuuse, männa ja lehtmetsa küttepuid* ning ikka mereteed mööda läbi Sviby ja Förby. Tolleaegsed metsa müügihinnad olid ikka vägagi kõikuvad ja mitte sugugi vaid tõusu suunas.

Saarel töötasid kohalike valveametnikena metsniku kohusetäitja aastapalgaga 36 400 marka ning metsavaht palgaga 31 850 marka. Metsaülem, abimetsaülem ja asjaajaja, kelle palgast ja sõidurahast 8% läks Vormsi kuludesse, olid mandril. Üldine tulu Vormsi metsandikust 1920ndate aastate algupoolel oli 206 570 marka aastas; kui kulud maha arvata, siis 106 070 marka. 1 hektari maa kohta tuli siis aastas tulu keskmiselt 186 marka.

Kogu Vormsi metsandikus oli metsamaad 447,8 ha, tarbemaad (põld, heinamaa ja karjamaa) 39 ha, ning nn. kõlbmata maad (millest enamused mererand) 81 ha. Suures enamuses riigimetsast olid männikud—87 % puistutest; kuuse enamusega oli 11 % ning valge lepp 2 % metsaga metsamaast.

Tolleaegses metsas oli männi keskmine vanus 67, kuusel 77 ja valgel lepal 15 a. Omaette puistud olid nn. laevamets, kus domineerisid 120-200 aastased männikud, millele lisandusid 185 aastased kuused. Laevametsa oli saarel 34 ha ja põhiosas kasvas see kvartalis, mis asub praegusest Suuremõisast Huitbergi juurde minevast teest idas, tee ja põllu vahel. Harvikute pindala oli vaid 0,8 ha - kuuse harvik, endine tuulemurd. Ja kohe on lisatud – *siin lootust loomuliku uuenduse peale ei ole, ilma inimese kaasabit*.

Majandamiskavas on okaspuu majandamisel määratud raieringid 120, laevametsas 140 aastat. Pearaide aruandes oli riigimetsas 10 aastaks (1926-1935) plaanitud raiemaht kokku 49,6 ha ning vaheraieid plaaniti 64 hektaril. Keskmiseks aastaseks raiemahuks määrati 129 takseersülda e. 804 tm. *Raiestikude loomuliku uuendamise võimaluse ärakasutamiseks määratakse järgmine pearaide viis: raiasihitus idast läände – enamustuule vastu; langi laius 50 m; laevametsas oli langi laius 30 m*. Kui tarastatavad noorendikud ja raielangid välja arvata, siis oli kogu metsas lubatud karjatamine.

Toivo Meikari (2001) andmetel oli **sõjaeelses Vormsis 1664 ha metsamaad**, mis andis metsasuseks 18 %. Vormsi peamised, kuigi mitte parimad metsad asusid talumaadel. Talumetsi majandati valikraietena ja nad omasid sellisena püsimeetsa ilmet. Tegelik metsa kasvatav pind oli siiski tänu metsailmelisele heina- ja karjamaale tunduvalt suurem. 1940. aasta Vormsi taimkatte kaart annab Vormsi metsasuseks 24,5 %; kui siia lisada puisniidud (24,7 %) ja põõsaniidud, saab saare potentsiaalselt metsa kasvatava maa osakaalu hinnata juba 67,7 % ni.

Ligi 70 aastat on möödas. Käesoleva aasta 12. aprillil Vormsi koolituskeskuses toimunud metsateemalisel koosolekul tegi **Vormsi metsadest** põhjalikuma ettekande **Enn Pärt**, kes töötab Metsakaitse – ja Metsauuenduskeskuses ning kes on

teinud Vormsi riigimetsade korralduse aastal 1998. Tema arvestuste põhjal on **Vormsis praegu metsaga kaetud 65-67 % saare pindalast**; metsamaad on **6000 – 6200 ha**. Vormsi metsast on Riigimetsakeskuse (RMK) poolt majandatavat riigimetsa vaid 400 ha (6-7 % saare metsadest). 1998. a. metsakorralduse järgi on sellest hoiu mets 4 % ja kaitsemets 96 % metsast. Puistu koosseisult on riigimetsas 86 % männikud, 10 % kuusikud ja 4 % kaasikud; puistute keskmine vanus on 82 a. Vormsi metsade iseärasuseks on loometsade suhteliselt suur osakaal, seda eriti saare lääne – ja põhjaosas. Riigimetsades on 56 % loometsad, palumetsad 31 %, laanemetsad 10 %.

Era ja jätkuvalt riigi omandis olevat metsa on saarel 5600 – 5800 ha. Erametsadest on metsamajandamiskavadega kaetud ja metsaregistris registreeritud 2400 ha (ca 42 % võimalikust). Erametsades on kehtestatud 47 kava 514 hektaril metsamaal. Järgnevatel andmetel allikaks on tehtud metsakorraldus; seega on need vaid 42 % erametsade, mitte kogu saare erametsamaa kohta. Männikuid on siin 46 %, sanglepikuid 21, kaasikuid 20, kuusikuid 10, halllepikuid 2 ja haavikuid 1 %. Metsade keskmine vanus on 65 aastat. Korraldatud erametsades on valdavalt soovikumetsad – 40 %, loometsi on 30, palumetsi 19 ja laanemetsi 6 %. Korraldatud erametsas on hoiu mets 2 %, kaitsemets 19 % ja tulundusmetsana on kirjas 81 % korraldatud metsast.

Metsakorraldus kavandab raied 10 aastaks. E. Pärdi esitatud andmetel on 1998. a. metsakorralduse järgi riigimetsas planeeritud 3 ha lageraiet, turberaiet 51 ning harvendusraiet 112 ha-l. Korraldatud erametsas on planeeritud lageraiet 250 ha, sellest okaspuupuistuid 64 ja lehtpuud 186 ha. (*järg lk. 5*)

(algus lk. 4)

Turberaieid on planeeritud 10 aastaks 88 ha ja harvendusraiet 1021 ha. Keskmise lageraidesse kavandatud metsaeraldise pindala erametsas on 1,1 ha.

Kas plaanitud lageraiete pindala 10 aasta peale 250 ha on liig suur või paras Vormsi kohta – jäägu see igauhele endale mõtlemiseks. Mõtlemapanev on asjaolu, et 250 ha on plaanitud 2400 hektarist korraldatud erametsamaast. Seega on rohkem kui 1/10 korraldatud erametsast lageraiete alla planeeritud. Kui vaadata metsakorralduse kaarti, siis näeme, et lageraieid on planeeritud üle saare - Fällarna ja Borrby vahelistesse vanadesse kuusikutesse, Fällarna ja Suuremõisa põllu taha lepikusse, Saxby vanadele puisniidualadele ja

haavikusse. Suuremad augud Vormsi saare metsavaipa tekivad Sviby ja Rälby vahele ning Söderby metsa; üks suurem Hullo—Sviby tee äärde mere poole.

Sellel suvel tehti Vormsi riigimetsas ja kaitsealale jäävas metsas RMK metsaspetsialisti **Andres Rootalu** poolt metsakorraldus. **Oktoobrikuu volikogus** ütles vallavanem, et metsade teemaga on vallamajas tegeletud ja asja uuritud; Läänemaa keskkonnateenistusel olevat seisukoht, et Vormsil ei ole mõtet sellega tegeleda vaid oodata ära riigi seisukohad.

Vormsi Lasteaed – Põhikool alustas kaheaastase projektiga **Spuhl Rotalia jälgedes**. Selle aasta uurimusteemaks on **Vormsi mets**. Iga-aastane sügismatk on sel aastal Hullo taha metsa.

Metsateatiste alusel kirja pandud raiemahud Vormsil (andmed Läänemaa KKT metsanduse peaspetsialistilt T. Ruberilt):

Aasta	Pindala (ha)	Raie-maht (tm)	Lageraied (ha)
2000	225,1	5469	4,1
2001	267,8	5891	1,9
2002	182,0	9348	6,9
2003	316,28	11144	21,4
2004	275,66	8699	16,74
2005	133,88	6333	7,6
2006	143,58	8436,6	22,28

Veelaager Vormsil

Vormsi ja Libatse kooli juba traditsiooniks saanud ühine suvelaager oli sel aastal pühendatud veele ja veekogudele. Toimunud suvelaager oli üks osa projektist, mille laiem eesmärk on uurida Vormsi loodust ning jagada saadud teadmisi ka teistele. Kui eelmisel aastal valmis „Kivilaagri“ järel saare rändrahne ja kivistisi tutvustav „Kiviraamat“, siis on ka sellel aastal koostamisel Vormsi veekogusid tutvustav trükis. Projekti rahastab Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK).

Alljärgnev on laagris valminud lugu, mis ehk kõige paremini kirjeldab veelaagriliste elu ja tegevusi.

Age Hälvin

Vormsi Lasteaed – Põhikooli direktor

Veelaagri väravad veeti valla. Varsti vurasid väljakule voolavad veelaagrilised, vist 55 või vähem vahvat vabatahtlikku vanderselli, vigurivänta, võrukaela, võllarooga. Veas vannuti Vetevanale vapraht veelaagri vannet, vastu võeti vormisärk. Veelaager võis viimaks vuliseda.

Väljasõitudel vaadeldi Vormsi veekogusid, veeloomi, veetaimi, veetemperatuuri. Vabadel vaheaegadel vurati veekogudesse väsimust võitma, varbaid värskendama. Vahelduseks valmistati vahvatest vahenditest võluvaid vigureid, värviti veekindlate värvidega veeteemalisi voolitud vurgeldisi.

Vahepeal väntsutas vastik vihm.

Viimased Vormsi vanad viikingid vehkisid vaikselt võluvad veelaagritarid võssa. Viilistati välja vaatajad. Viirgu võttes ja vere vemmeldades vantsiti videvikus võsa veerde.

Vägisi võssa venitatud veetlevad vangid vingusid vaikselt ja verdarretavalt vaheldumisi. Värisedes vaadati võpsikusse.

Varsti vabastati väsinud ja väntsutatud vangid. Viimaks võis vabanenult voodisse vajuda.

Viimati vaatasime vinget võistlust. Vutiväljakul võistlesid vintsked, väsimatud veelaagrilised vormsikatega. Veetlevad vaatajad varustasid võistlejaid värsket veega, viilistasid vaimustunult vallatult vehkides. Võistlejad võitlesid visalt.

Viimaks võideti Vormsit vägevalt. Vaevatud vastased vandusid vatsade värinal.

Vahva värk, vaprad võistlejad, võimas võit!!!!!!

Veelaager Vormsil veeretis viimset videviku veerandtundi. Veelaagri vennikesed varjusid varakult varjualustesse. Vettinud vammused ja vaibad venitati välja vaiadele.

Vaevatud varbad ja vorstidest volti vohmitud vatsad vajasid vältimatult veidikenegi vaheldust. Vintsutatud ja vutimängust väsinud vennad vaatasid vaimustunult veriseid vermeid ja vandusid vaatamata vesisele vihmale ja viimastele viikingitele veel väikesaart Vormsit väisata.

Ootamatu armumise lugu

Miski siin ilmas pole juhuslik ega näiline, ehkki mõnikord võib ekslikult nii tunduda. Kõigel on põhjus ja tagajärg. Nagu ka alljärgneval lool.

Näiliselt oli see tõepoolest juhuslik ning samavõrra ka ootamatu kohtumine. Ühel varasügisel pärastlõunal oli Ta korruga lihtsalt olemas. Istus mu köögis ja vaatas mulle oma ilusate suurte silmadega otsa. Natuke hirmul, natuke elevil, suutmata olla veel ei päriselt õnnelik ega ka õnnetu. Nii minagi. Ent kohe peale esimesi pilke jäigi Ta kõikjal minu järel käima. Ilmselgelt oli see sümpaatia vastastikune. Ning olgugi, et meie tutvus oli alles üsna värske, on Ta mulle aina andnud tohutult uut energiat ja uut moodi olemist.

Tulen õhtul töölt, roidunud, tujutu, näljane, nii et ei taha peaaegu kedagi ega midagi näha ja... Sealt Ta tuleb, silmad täis piiritut rõõmu, pikk peenike saba pööraselt vehkimas:

„Ma nii ootasin Sind! Kus Sa ometi nii kaua olid?!“ Ja väsimus ning tüdimus on kui peoga pühitud.

Haaran Ta sülle, Ta pistab oma sooja niiske nina mulle kurgu alla ning lööb sametised käpad ümber kaela... Mind valdav tunne on sõnul kirjeldamatu! Silitan ta mustjaspruuni selga, Ta veidi laines karvaga imepehmeid lontkõrvu... Peagi jääb ta süles tukkuma.

Meenutus suvest. August

August on kummaline kuu. Ühelt poolt kestab veel suvi, sest nii päike kui merevesi on alles soojad ja kutsuvad... Ent teisalt poetavad kased juba kollaseid lehti, lilled kulukrähmuliseks muutunud rohus närbudavad aina enam ning valjudesse tuuleiilidesse sugeneb aeg-ajalt ootamatult külmi iilinguid.

Varsti ongi sügis, lipsab tahtmatult läbi pea. Ööd on juba pimedad, õhus pole enam seda õiget suvemuretust, kirge ega särtsu. Läbi on saanud magus maasika-, muuluka ja vaarika-aeg, nüüd on aeg anda teed väarikale ja küpsele hilissuvel. Tema annid - pohlad, pihlakad ja seemned - meenutavad tõepoolest juba pigem hallaseid sügishommikuid kui linnulaulust rõkkavat juunihommikut.

Teabelehe väljaandja:

MTÜ *Läänerannik*.

Vormsi, Läänemaa

Telefon

47 32174

e-mail:

laanerannik@hotmail.ee

Läänerannik

Pisike pisut melanhoolne kutsuhakatis, kes on kogu päeva teinud väsitavat ootamistööd, magab nüüd õiglaseund.

Looma armastus inimese vastu on piiritu, pimesi usaldav ning igavene. Ta ei lase Sul iialgi päris üksi olla ega jääda.

Tean hästi neid süüdlaslikke, solvunud silmi, kui Ta pahanduse eest riielda on saanud, meeletus mänguhoos kogemata katki hammustatud sõrmi, äranäritud jalanõusid, ent siiski... Kui vähe on vaja, et väike, pea kaitsetu loom inimesse kiinduks.

Toidukauss, peavari, pai ning kallistus ja juba Ta valvabki truult Su voodi ees, valmis Sind kasvõi iseoma elu hinnaga kaitsma kogu maailma kurjuse eest. Ta ei jäta Sind kunagi, võid selles kindel olla. Sinu loom on alati Sinu. Tingimusteta. Küsimumsteta. Piiritult ja jäädavalt.

Aitäh Sulle, mu väike pruun taksihakatis, et mulle seda ikka ja jälle meelde tuletad!

Küllli Kivi

4. oktoober oli ülemaailmne loomakaitsepäev

Kõnnin vaikselt vihmajärgsel pealelõunal putku pannud krantsi otsides ringi ning märkan Borrby teeäärses metsas tohutut sirmikut, suurimat, mida eales kusagil kohanud olen. See näeb välja nagu ümmargune laste mängulauake, mis kuidagi mändide alla kulurohtu ära eksinud. Kogu ümbrus kirendab mustjaspunaselt mustika- ning pohlavartest, mis tihedalt teineteise kõrval või suisa teineteisega läbipõimunult oma valminud vilju korjajaile pakkuda püüavad. Veel paar sammu ning kohtan kavalaid kollaseid kukeseeni, mis end iga hinna eest, vastupidiselt ülejäänutele, pehme samblavaiba sisse üritavad peita. Ja selle kõige üle vilkumas tuhmkollane päiksevirendus kohisevate puude kohalt. Taaskord on põhjust kahetseda, et fotoaparaati ühes pole.

Ei kuskil enam seda toda suurt suvemeeleolu, nendin poolnukralt. Või kui, siis vast ehk endiselt üsna kõrgelt käivas päikeses. Et teda ikka kauemaks veel siia jätkuks.

Küllli Kivi

